

MAGNE HOVDEN

TSIRKUS

Norra keelest tõlkinud
SIGRID TOOMING

Originaali tiitel:
Magne Hovden
Cirkus
Cappelen Damm 2019

Toimetanud Siiri Soidro
Kujundanud Rein Seppius

Käesoleva tõlke ilmumist on rahaliselt toetanud
Norra kirjanduse tõlkeprogramm NORLA

Copyright © CAPPELEN DAMM AS 2019
Raamatu avaldamisõiguse on vahendanud Banke,
Goumen & Smirnova Literary Agency.
Tõlge eesti keelde © Sigrid Tooming ja Tänapäev, 2020

ISBN 978-9949-85-781-4
www.tnp.ee

Trükitud AS Pakett trükikojas

“Only one thing can challenge a dragon’s dominance: another dragon,” kõlas David Attenborough’ hää Indoneesia rohtla veerelt, kus ta jälgis kaht Komodo varaani, kes teineteisele lähenesid.

Oslos diivanil, maakera teisel poolel, keeras Lise Gundersen teleka valjemaks ja nägi, kuidas Attenborough vähehaaval taganes. Kõigepealt mõõtsid loomad teineteist pilguga, ajasid end äraootaval tantsul tagajalgadele, ja siis läks lahti. Teravate hammaste välkkiired napsatused rebisid kõhtu, jalgadesse ja selga veriseid reigu, kuni üks andis alla ja laskis end minema kihutada.

Järgmisel päeval tundis Lise end kui ainus varaan lauskmaal. Viiekümnendates mees teisel pool nõupidamislaua oli võitluse kaotanud. Juba ammu. Poolminut tiksus. Kolmkümmend sekundit närvilist vaikust viisakusväljendite ja tõsiduse vahel. Lise silmitses meest, kui too laual sülearvuti avas. Kurrud mehe laubal süvenesid, kui ta Lisele otsa vaatas ja end naeratama sundis:

“Nagu näete, tulin ma täna üksi. Ilma advokaatideta.”

“Väga hea.” Lise ees laual polnud muud kui kruus. Kohviauru nägemine vedas ta näo naerule. “Kas teate seda anekdooti ühest mehest, kes sattus põrgusse? Kui ta möödus kõrvetavatest kateldest ja kisendavatest patustest, keda leegid kugistasid, tundis ta ära advokaadi, kes oli kuumas süleluses ilusa naisega. “See on ebaõiglane!” kurtis ta kuradile.”

Finnmarki murre murdis läbi ja jättis anekdoodi mehest mulje kui rannakalurist. Lise pahameeleks oli tema kodusel keelepruugil kombeks väljendada õhinat, kurbust või viha, nagu oleks ta seestunud mingist Finnmarki-deemonist, kel on silme ees üksainus siht: paljastada ta tundeid. Ta hingas sügavalt, et deemonisuu sulgeda, ja jätkas: “Mina pean igaveseks ajaks piinlema jääma, aga advokaat tohib ilusa naisega head äraolemist teha.” Kurat raputas pahaselt pead ja juhatas meest edasi: “Sul pole aimugi, mida see naine teinud on. Ta on oma karistuse kuhjaga ära teeninud.”

Teisel pool lauda istuva mehe silmadesse ilmus meelepaha virve, aga ta raputas selle maha ja keeras sülearvuti Lise poole. “Meie saja aasta juubel.” Ekraanil seisis tööstushoone ees viiskümmend naeratavat eri vanuses inimest. Keskel sirutas keegi mees pildistaja poole uhkelt torti. “Ma olen siin selleks, et veenda uusi omanikke, et Holmeni Pakendit saab veel sada aastat kasumlikult majandada. Vähemalt. Just tänu neile inimestele.”

Lise vaatas talle silma ega üritanudki pildi poole kiigata.

Mees rääkis edasi: “Need inimesed ütlevad, et on nõus palga kärpimisega. See annab märkimisväärset kokkuhoidu. Ja meie kohalikud alltöövõtjad on nõus lepinguid korrigeerima.”

“Aga kahjuks ei muuda see midagi.” Lise tooni ükskõiksus muutis kahetsuse olematuks. “Otsus on tehtud, midagi pole parata.”

“Te vaadake neid.” Mehe hääl kalgistus, samal ajal kui Lise talle ikka veel otsa vaatas. “Ei, mõistagi ei saa te vaadata. Sest siis näeksite, et teie otsus tabab pärisinimesi. Hävitab päriselud, sest teil on plaan autovrakkidega rikkaks saada.” Metallikolin suunas mehe tähelepanu aknale, kus üks tuvi neid karniisilt silmitses. “Kõige hullem on see, et te võtsite kiituse vastu. Usaldava naeratusena, kohaliku ajalehe esiküljel: OSLO FIRMA PÄÄSTAB PAKENDIVABRIKU.” Tuvi keeras neile selja, laskus karniisilt alla ja mees pööras uuesti pilgu Lisele. “Aga te teadsite juba siis.

Te teadsite juba enne, kui pakkumise tegite, eks ole? Pärast seda, kui olite kalkulaatori oma raisakulliküünistega tuliseks taganud, et kasum välja arvutada.”

“Pärast ostu on tingimused muutunud: turg, kõikuv toormehind ja krooni kursi langus on ...”

Mees peatas ta käeviipega. “Tegelikult ei tulnud ma siia lootusega panna teid ümber mõtlema.” Sülearvuti plashtinged kriuksatasid, kui ta arvuti sulges. “Ma tulin selleks, et näha, kas te suudate mulle silma vaadata. Ja sellega ei olnud teil mingit probleemi.” Siis ta tõsis, pistis sülearvuti tooli najal seisvasse seljakotti ja astus ukse poole. Enne ukse avamist keeras ta Lise poole. “Kui kaua te olete siin juba töötanud?”

“Üksteist aastat.”

“Olete raudselt kakskümmend üks grammi saledam kui alustades.”

Lise jäi mehele küsivalt järele vaatama, kui too nõupidamisruumist lahkus.

Uksepiida kõrvale ilmus naeratav nägu. “Papivana ei paistnud kuigi päikeseline.” Kortsud silmade ümber ja laubal andsid ära, et Børge Høylund on juba viiskümmend täis, mida kinnitas üle pea kammitud juuste hallikas jume. Ta astus nõupidamisruumi ja istus Lise kõrvale lauaservale, käed risti rinnal.

“Kakskümmend üks grammi.” Lise vaatas ukse poole.

“Mida?”

“See oli viimane, mida ta enne lahkumist ütles. Et ma olen raudselt kakskümmend üks grammi saledam kui alustades. Mida ta sellega mõtles?”

“Sinu hinge.” Naeratus venis laiemaks. “Mingi Ameerika arst kaalus inimesi enne ja pärast surma ja jõudis järeldusele, et nad on kaotanud kakskümmend üks grammi.”

“Imetore. Nii et mul ei ole hinge.”

“Aga selle eest oled sa tubli pataka raha teeninud.”

Lise vaatas talle otsa ja kehtas õlgu. “Papivanaga läks igatahes lihtsamalt kui mägihotelli mehega möödunud nädalal. Täiskasvanud mees, kes nurub ja nutab ... sellega ei suuda ma iial ära harjuda.”

“Inimene harjub kõigega. Usu mind. Seda ütleb sulle mees, kes on kogenud meeleheite täisspektrit. Lootusetus, kurbus, viha ja masendus. Õnneks oli mul juba siis, kui ma emaüasast väljusin, sääraсте asjade vastu soomussärk seljas. Kõik põrkab minult tagasi.” Ta imiteeris sõrmega rindkerelt rikošettivaid kuule. “Pliu, pliu!”

“Püha taevas.” Pilt soomussärgiga Børge-titest sünnituspalatis pani Lise judisema.

“Aga see on tõi, see on kaasa sündinud. Anne solvangutest mööda vaadata. Ja sinul on see anne, Lise. Sinu süda on kivist. Sellepärast ma su tööle võtsingi.”

“Ükski inimene ei ole kivist. Küllap ma siis sooja saan, kui advokaatidega põrgusse lähen.”

Børge naeris. “Kui mitte muud, siis sõidada sinna esimeses klassis. Muide, kuidas korteriotsingud edenevad?”

“Leidsin täiusliku. Kakssada ruutu ja mullivanniga katuse-terrass. Tõeline palee, aga sa ei maksa mulle piisavalt palka.”

“Kui sinust saab firma kaasosanik, siis võid ...”

Enne kui Børge jõudis lause lõpetada, ilmus uksele noormees.

“Lise, vastuvõtus on mingi kloun, kes sind küsib.”

Lise vaatas jahmunud pilgul enne Børge ja siis noormehe otsa. Finnmarki demon liigatas temas taas ja pani lauserütmi kuuti lööma. “No tead, tööl võid sa ju rumalat nalja teha, aga külalisi ei sobi küll klouniks nimetada. Mingi elementaarne viisakus peaks ikka olema ...”

“Ei, see on päris kloun.” Noormees astus Lise juurde ja näitas talle visiitkaarti. Oranžil taustal, mobiilinumbri kohal, värviliste

õhupallide ja hiigelkingade vahel seisis: FILLIP DARIO – KLOUN.

Segaduses Lise silmad tõmbusid vidukile ja ta sihtis pilguga Børget. “Keri õige sinna kohta, Børge. Ausõna, mul ei ole naljatuju praegu.”

Børge vaatas talle küsivalt otsa.

“Lõpeta ära, säästa mind sellest ma-ei-saa-aruu-mida-sa-räägid-ilmest. Sina selle klouni tellisidki, eks ole? Et mul pärast papivana tuju tõsta.”

“Võib-olla massööri. Massööri oleksin küll tellinud. Või meesstriipari nagu maikuus, kui sa selle lepingu said. Aga klouni? See ei ole minu stiil, Lise.” Ta vaatas noormehe poole. “Kui see just stripikloun ei ole. Kas on?”

Noormees kehtas õlgu. “Ta ei ole ennast veel paljaks võtnud. Aga ta ei ole ka klounikostüümis.”

Lise vaatas mõlemale otsa, tahtis midagi öelda, aga tõusis selle asemel, astus noormehest mööda ja väljus pead vangutades nõupidamisruumist.

Peegel, mis kattis tervet liftiseina, oli mitme kuu eest kaubakärult obaduse saanud. Lise silmitses end mõlgilohus. Kui ta edasi nihkus, vajus piht vormituks, mustade pükste värvli kohal paistis pluus nagu valge glasuur muffinil. Selle põhjus oli terve hulk salanaudinguid. Enamik neist sisaldas ühel või teisel moel šokolaadi. See oli Lise viis end premeerida pärast pikki ja raskeid tööpäevi, mis venisid eranditult pärastlõunasse ja õhtusse. Ta vaatles ennast peeglist ja torkas sõrmega pekivolti. Børge oli kinkinud talle jõuludeks terviseklubi liikmekaardi. Ja öelnud, et selleks et hästi tööd teha, tuleb pöörata tähelepanu tervisele. Mitte selleks, et terve püsida, vaid et kliente üle lüüa. “Paksud inimesed ei ärata usaldust, Lise,” oli ta öelnud. “Kuidas sa veenad kliente, et sa nende eest hoolitsed, kui sa ei suuda endagi eest hoolitseda?”

Aga Lise vihkas trenni. Selle asemel kandis ta harilikult laiu riideid, mis ta puusapekki varjaksid. Kitsas kõrgete sarnadega nägu tumelblondi juuksetuka all päästis ta naha. Ükskõik kui palju ta ka šokolaadi ei söönud, jäi nägu ühtsoodu kitsaks. Tema vanaema ütles kord, et kõik nende suguvõsa naised on sellised. “Pane mu sõnu tähele, Lise. Meie suguvõsas näost paksuks ei minda.” Lisaks vanaema kitsale näole oli Lise pärinud tema silmad. Nii helehallid, nagu paistaksid need läbi.

Lise kujutas umbes ette, kuidas ilma kostüümita kloun välja näeb. Kogukas, õllekõhuga, masenduses ja ärajoonud, näol kolmepäevane tüügas ja pealagi higist kleepuv. Tema kujutus oli pärit filmidest. Ta oli ka päriselus lapsena tsirkuses kloune näinud, aga mitte kunagi ilma kostüümita. Ja nad ei olnud talle kunagi meeldinud. Samal ajal kui ta õde kõvalt puupingilt naeru pärast alla pidi sadama, olid ülepakutud žestid, parukad ja suured kingad Lises vastikust tekitanud ja pannud ta ootama akrobaatide etteastet.

Aga kui liftiuks fuajeesse avanes, ei olnud seal hingelistki. Ei ühtki higist kleepuva pealae ja õllekõhuga tsiviilis klouni. Lise sirutas käe, et uuesti liftinupule vajutada, aga peatus, kui miski suurte akende taga kõnniteel ta tähelepanu köitis.

Mustade õlgadeni lokkidega kolmekümnendates aastates mees ulatas nooremale mehele kahesajakroonilise. Uudishimu sundis Liset liftist paar sammu välja astuma.

Nooremal mehel oli seljas räpane rebenenud flanellsärk. Armid ja kurrud näos andsid talle vanust juurde. Loiu liigutusega võttis ta kahesajalise vastu, aga tuikus pisut, nii et kolmekümnendates aastates mees pani talle käe õlale ja toetas teda. Noorem mees, pilk joobest raske, sirutas ilmses meeleliigutuses käe ja tänas. Lokkispäine mees patsutas teda õlale ega tahtnud tänu vastu võtta, nagu näis, ja suundus fuajee ukse poole.